

מינהל חינוך טכנולוגי | מגמת אמנויות העיצוב

המכביה – **MORE THAN EVER** | עיצוב זהות והשראה מקומית

נושא שנתי לעבודת גמר בכיתה י"ב | מגמת אמנויות העיצוב | שנה"ל תשפ"ו

מאז קיומה הראשון בשנת 1932, מהווה המכביה אירוע ספורט ייחודי המחבר בין יהדות התפוצות לבין מדינת ישראל. היא איננה רק תחרות ספורטיבית – אלא במה מרגשת לייצוג זהות, תרבות, שייכות, והשראה מקומית ובינלאומית.

בשנה שבה העולם מתמודד עם שינויים גלובליים חסרי תקדים, עולות מחדש שאלות של זהות לאומית, חיבור לקהילה, כוחו של הספורט ככלי תרבותי, והיכולת של אירוע כמו המכביה לבטא את "הרוח הישראלית" – על גווניה ומורכבותה. נושא זה מהדהד השנה במיוחד, תחת הסיסמה:

"MORE THAN EVER" – יותר מתמיד יש צורך לחגוג את מה שמייחד אותנו.

השנה, לנוכח הדחייה של המכביה שהייתה אמורה להתקיים ביולי 2025, נוצרה הזדמנות ייחודית – לנצל את הזמן שניתן לנו לפיתוח פרויקט עומק, רלוונטי, מעורב, וחוקר.

זוהי קריאה לעיצוב שיש בו חזון: עיצוב שמרגיש את הדופק היהודי-ישראלי, שעונה על צרכים עכשוויים, ושתורם לבניית חוויה משמעותית לקראת המכביה הבאה.

במובנים רבים, המכביה היא מעין "כרזת עיצוב חיה" – פלטפורמה המשלבת מסורת וחדוש, שורשים יהודיים עם חדשנות ישראלית. עיצוב גרפי, חזותי, עיצוב מוצר וסביבה תופסים בה מקום מרכזי: מהמדים, דרך סמלי הענפים, ועד חוויית המשתמש של המשתתפים והצופים.

הזמנה לפעולה

השנה אנו מזמינים את תלמידי י"ב, במסלול 5 יח"ל של מגמת אמנויות העיצוב, לחקור, לפרש, ולעצב בהשראת המכביה ותכני הליבה שלה: חיבור ליהדות העולם, ביטוי של זהות, שייכות, הישגיות, תחרותיות והומניזם.

בואו נשאל יחד:

- כיצד ניתן לבטא ערכים מופשטים דרך שפה חזותית?
- מה תפקידה של המסורת באירוע ספורט מודרני?
- כיצד ניתן לגשר בין קהלים שונים דרך עיצוב?
- ואיך אפשר, דרך עיצוב, ליצור חוויה משמעותית במפגש התרבותי שמייצגת המכביה?

הרחבה למחקר

כחלק מהשלב המחקרי, אנו ממליצים על ביקור במוזיאון הספורט היהודי בכפר המכביה. (זמין בגפ"ן) במקום ניתן לעיין בחומרים היסטוריים, כרזות, תצלומים, תיעוד אירועים ועיצובים מכל תקופות המכביה. הביקור עשוי להוות השראה ישירה למחקר ההיסטורי, להרחיב את ההקשר התרבותי ולחבר את התלמידים לתרבות הספורט היהודי והעיצוב שנלווה לו.

שתי נקודות מוצא לפיתוח הפרויקט

נקודת מוצא א': עיצוב עבור קהל מטרה

התלמידים יזהו אתגר חברתי / חינוכי / סביבתי הקשור לעולמות התוכן של המכביה (קהל יעד צעיר, תחושת שייכות, נגישות, חזון יהודי-ישראלי ועוד)
ויעצבו פתרון מעשי או רעיוני תוך שימוש בשפת העיצוב המכבייתית ו/או בשפה חדשה שיתוו בעצמם.

תחומי ידע נדרשים:

- מחקר משתמשים (למשל ספורטאים, צופים, בני נוער בתפוצות)
- מחקר היסטורי ותרבותי – על זהות יהודית, ייצוגים חזותיים של ספורט, ערכים ציוניים וקהילתיים.

נקודת מוצא ב': הומאז' לעיצובי מכביה מהעבר

במסלול זה יבחרו התלמידים מעצב, סגנון או פרק עיצובי היסטורי הקשור לעיצובי המכביה בעבר (כרזות, סמלים, טיפוגרפיה, מדי ספורט, מוצרים ועוד)
ויגבשו בהשראתו שפה עיצובית עדכנית – מותאמת לצרכים של היום.

המחקר יכלול:

- בחירה מודעת של מקור השראה והצגת ההקשר ההיסטורי
- ניתוח שיטתי של שפת העיצוב
- גיבוש תובנות והחלתן בפיתוח מוצר, שפה גרפית או קונספט חזותי חדש.
- חשיבה על התאמת השפה הגרפית בהקשר למורכבות המדינית הנוכחית
- או
- חשיבה על מכביה 2030 - פיתוח שפה עתידית

מחשבה על התאמה לפי תחומי עיצוב שונים:

- עיצוב מוצר: מחקר על מוצרים ופריטים שימושיים (בקבוק מים, תג מזהה, מדליה, אריזה וכו').
- עיצוב אופנה: מחקר על מדי עבר, אביזרי טקס, בדים וטיפוגרפיה לבישה.
- עיצוב פנים / סביבה: מחקר על חווית משתמש בטקס פתיחה, עיצוב חללים זמניים, קונספטים של במה/תצוגה.
- עיצוב גרפי / תקשורת חזותית: מחקר על כרזות, פיקטוגרמות, טיפוגרפיה, זהות מותג.
- עיצוב אינטראקטיבי / דיגיטלי: מחקר חווית משתמש באתרי מכביה, אפליקציות מידע, חידוני קהל ועוד...

עקרונות ליבה

- הומאז' ≠ העתקה: שימוש מודע, מוצהר ומכבד ביצירת מקור.
- הקשר תרבותי: דגש על עיצוב כגשר בין-תרבותי ובין-דורי.
- חדשנות: פתרונות עדכניים – חומריים, חזותיים וטכנולוגיים.
- תהליך מחקר: מבוסס על שני סוגי מחקר – שטח ושולחני.

הצעות לנושאים ייחודיים לפרויקטים

1. "עיצוב שמחבר בין יבשות" – קונספט גרפי המייצג קהילות יהודיות בעולם.
2. "חוות משתמש מיטבית" – פיתוח מוצרים העונים לצרכי ספורטאים, צופים, מלווים במכביה.
3. "שפת המכביה לילדים" – פיתוח דמות/שפה גרפית/אפליקציה להסברת ערכי המכביה לילדים.
4. "הנראות של שוויון מגדרי בספורט" – מחווה חזותית לספורטאיות במכביה.
5. "קיימות וערכים יהודיים" – פתרון עיצובי אקולוגי ברוח הערכים של המכביה.
6. "הכרזה שלא הייתה" – הומאז' לכרזות מכביה משנות ה-50-70 ופרשנות עכשווית.
7. "המכביה החזותית ב-AR/VR" – חווית צפייה או תיעוד אינטראקטיבי חדשני.
8. "טיפוגרפיה דו-לשונית" – עיצוב שמגשר בין עברית ואנגלית/גרמנית/ספרדית וכו'.
9. "מדי טקס כטקסט חזותי" – עיצוב בגדים רשמיים המייצגים ערכים, זהות וסיפור אישי.

לסיכום

המכביה היא הזדמנות פדגוגית ייחודית לפיתוח חשיבה עיצובית מעמיקה סביב נושא טעון, עשיר ומעורר השראה. היא מזמינה את התלמידים להרחיב את גבולות הדמיון, לעסוק בזהות ושייכות, וליצור עולם חזותי חדש – מקומי, יהודי, אנושי – יותר מתמיד.

ביבליוגרפיה

1. אתרי עיצוב וזהות ישראלית

הארכיון הדיגיטלי של בצלאל
מאגר הכולל עבודות עיצוב ישראלי מהעשורים האחרונים, כרזות, טיפוגרפיה ועיצוב חזותי:
<https://bcf.bezalel.ac.il>

ארכיון האחים שמיר
מעצבים מרכזיים שיצרו את השפה הגרפית של המדינה – כרזות, סמלים ותקשורת חזותית ציבורית:
<https://shamir-brothers.com>

מוזיאון העיצוב חולון – אתר התערוכות והמאמרים
מאמרים ותערוכות דיגיטליות על עיצוב מקומי, תרבות חומרית וזהות ויזואלית בישראל:
<https://www.dmh.org.il>

2. עיצוב ספורט והמכביה

הוועד האולימפי בישראל
מאגר על עיצוב חזותי של משלחות, מדיום, סמלים וטקסים ישראלים באירועים בינלאומיים:
<https://www.olympicsil.co.il>

מוזיאון הספורט היהודי בכפר המכביה
הצעות לביקור ומקורות היסטוריים לחקר תרבות הספורט היהודי והמכביה לדורותיה:
<https://www.maccabi.org.il/museum>

תערוכה דיגיטלית – המכביה הראשונה (הספרייה הלאומית)
תיעוד היסטורי של המכביה, כולל כרזות, צילומים וחומרי עיצוב ראשוניים:
<https://www.nli.org.il/he/exhibitions/maccabiah>

3. זהות יהודית, תפוצות וערכים

Jewish Women's Archive

מידע על תרומת נשים יהודיות לעולם הספורט, התרבות והעיצוב:
<https://jwa.org>

My Jewish Learning – ספורט וזהות יהודית

מאמרים כלליים על הקשר בין יהדות, חינוך קהילתי וספורט מודרני:
<https://www.myjewishlearning.com>

4. כלים למחקר עיצובי והומאד'

Designboom

אתר עיצוב עולמי עם פרויקטים חדשניים בתחומים של גרפיקה, חוויית משתמש, עיצוב ציבורי ועוד:

<https://www.designboom.com>

Visualizing Palestine

דוגמה לשימוש בעיצוב גרפי להעברת ערכים וזהות – השראה לפרויקטים עיצוביים ערכיים:

<https://visualizingpalestine.org>

אאא – טיפוגרפיה עברית עכשווית

מאמרים, פרויקטים, פיתוחי פונטים וסקירות על עיצוב אותיות בעברית:

<https://alefalefalef.co.il>

5. מקורות נוספים בעברית להרחבה

הספרייה הלאומית – מאגר דיגיטלי

חיפוש לפי מילות מפתח כמו "המכביה", "כרזות ספורט", "עיצוב יהודי" יניב מגוון מקורות מקוריים:

<https://www.nli.org.il/he>

ספר מומלץ: "כרזות המכביה לדורותיהן" / צבי ברגמן

זמין בספריות ציבוריות ואקדמיות. מספק סקירה ויזואלית על כרזות רשמיות לאורך השנים.